

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการกิจกรรมงานประจำปี

วันพ่อท่าน วัดธรรมโฆษณ์ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา*

AN APPLICATION OF IDDHIPADA PRINCIPLE IN THE MANAGEMENT OF THE ANNUAL PORTHAN'S DAY ACTIVITIES, WAT THAMMAKHOS, SINGNAKORN DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

พระจตุพร อดถาวาที (คงชัย)*, พระครูวิจิตรศีลาจาร, พระครูโฆสิตวัณณานุกูล, พระครูโกศลอรธกิจ, พระลิขิต สุขฐิติ (สอนมา)

Phra Jatuporn Auttawattee (Kongchay)*, Phrakru Wijitsilajarn, Phrakru Kositwattananukul, Phrakru Kosolattakit, Phra Likit Sukatito (Sornma)

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Master of Buddhism Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: zokij55@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการกิจกรรมงานประจำปี 2) ศึกษาหลักอิทธิบาท 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท 3) การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการกิจกรรมงานประจำปี วันพ่อท่าน วัดธรรมโฆษณ์ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะสำรวจและเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ประมวลความ สรุปผล และนำเสนอในรูปแบบการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารจัดการ คือ ศาสตร์และศิลป์ที่เป็นกระบวนการขับเคลื่อนองค์กรให้ประสบความสำเร็จ ถือว่า เป็นส่วนประกอบสำคัญในการพัฒนาและสร้างความสามัคคี โดยการติดต่อสัมพันธ์ร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาศักยภาพในหมู่คณะ ความสามัคคี คือ พลังเมื่อสมาชิกสามัคคีกันอย่างเหนียวแน่น องค์กรก็จะบรรลุเป้าหมายได้ 2) อิทธิบาท 4 คือ หลักธรรมที่ให้บรรลุความสำเร็จหรือทางแห่งความสำเร็จ ประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิด) วิมังสา (ความไตร่ตรอง) การอบรมให้คนมีคุณธรรมตามหลักอิทธิบาทธรรม ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานจัดการแก้ไขหรือปรับปรุงตามกระบวนการ และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองและกิจการงานต่าง ๆ 3) การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการกิจกรรมงานประจำปี วันพ่อท่าน วัดธรรมโฆษณ์ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา นั้นพบว่า หลักอิทธิบาท 4 สามารถแก้ไขการการวางแผน ปัญหาการขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการจะส่งผลให้การทำกิจกรรมต่าง ๆ ถึงความสำเร็จตามความประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมชุมชนได้อย่างมีความสุข

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้, อิทธิบาท 4, การบริหารจัดการ

Abstract

The objectives of this research paper are 1) To study the concept in the management of the annual Porthan's Day activities, 2) To investigate Iddhipada Principles in the Theravada Buddhist

* Received July 31, 2024; Revised September 16, 2024; Accepted September 24, 2024

scriptures, and 3) To apply the Iddhipada Principles in the Management of the Annual Porthan's Day activities, Wat Thammakhos, Singnakorn District, Songkhla Province. It is a qualitative research. The researcher will survey and collect data through in-depth interviews. The data will be analyzed, summarized, and presented in a descriptive writing format. Findings were as follows: 1) Management is the science and art that is the process of the organization to succeed and is considered an important component in the development and creation of unity together to solve problems and develop potential among the group unity is strength. When members are highly united, the organization will achieve its goals. 2) Iddhipada Iddhipada is the dhamma principle leading to success or the way to success consisting of chanda (Intention), viriya (effort), citta (thoughts), vimana (investigation), Training people to have morality according to the Iddhipada principle that is a process to manage, correct or improve according to the process and can be applied in self-development and various tasks. 3) Regarding the application of the Iddhipada principle in the management of the annual Porthan's Day activities, Wat Thammakhos, Singnakorn District, Songkhla Province, it was found that the principle is effective and applicable in solving planning problems, lack of generosity, and conflict resolution, and applying the Iddhipada principle to enable activities to take place to effectively achieve the desired goals and to be able to live together happily in the community

Keywords: Application, Iddhipada 4, Management

บทนำ

การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขนับว่าเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนล้วนปรารถนาที่จะได้รับมันและยิ่งในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน การดำเนินชีวิตของคนในสังคมก็เริ่มมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้นซึ่งเหตุการณ์เหล่านี้จะพูดได้ว่าทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาแทบจะทุกองค์กรไม่ว่าจะเป็นองค์กรขนาดเล็ก เช่น ระดับครอบครัวหรือระดับชุมชนและส่งผลกระทบต่อสังคมประเทศชาติ เพราะมนุษย์ย่อมมีความขัดแย้งกันเป็นธรรมดาอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ปุถุชนซึ่งมีความต้องการที่ไม่จำกัด จึงทำให้สังคมในยุคปัจจุบันเกิดความวุ่นวายอย่างไม่จบสิ้น วัฒนธรรมโฆษณ์ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ได้มีการจัดงานประจำปี วันพ่อท่าน วัดถุประสงค์เพื่อเป็นการรำลึกถึงครูบาอาจารย์และแสดงออกถึงความกตัญญู กตเวที รวมถึงการสร้างสามัคคีในชุมชน ซึ่งงานประจำปีนี้ได้จัดขึ้นทุก ๆ ปี สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยความร่วมมือร่วมใจ โดยการบริหาร คือ การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549) ของคณะสงฆ์ และคนในชุมชนทำงานออกมาอย่างมีคุณภาพซึ่งสิ่งที่เห็นภายในงานนั้นเต็มไปด้วยความอบอุ่นโอบอ้อมอารีสามัคคีมีน้ำใจไมตรีต่อกันในชุมชนลูกหลานที่มีภาระการงานที่มีความจำเป็นต้องจากบ้านจากเรือนไปก็กลับมาพร้อมหน้าพร้อมตาจนทำให้เกิดบรรยากาศ ที่เรียกว่าความสุข จนทำให้เป็นที่รู้กันว่าเมื่อใกล้ถึงงานประจำปี วันพ่อท่าน วัดธรรมโฆษณ์ แล้วทุกคนจะต้องกลับมาเพื่อสร้างความรักความสามัคคีร่วมกันชุมชนจนถึงได้ว่าเป็นประเพณีประจำท้องถิ่นที่สืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบันแต่ในทางกลับกันในปัจจุบันกิจกรรมงานประจำปี วันพ่อท่าน วัดธรรมโฆษณ์ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ถึงจะมีการจัดกิจกรรมงานประจำปีขึ้นทุก ๆ ปี แต่บรรยากาศความอบอุ่นโอบอ้อมอารีสามัคคีมีน้ำใจไมตรีต่อกันได้เริ่มหดหายไปอาจจะเกิดจากเหตุปัจจัยหลายอย่าง เช่น ภาวะเศรษฐกิจ ความขาดแคลน เป็นต้น จนทำให้คนในชุมชนต่างเอาตัวรอดและมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้นจนหลงลืมวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดต่อกันมา ซึ่งทำให้ส่งผลกระทบต่ออย่างมากกับการเป็นอยู่ในชุมชนและสังคม

ชุมชนวัดธรรมโฆชน อำเภอสองนคร จังหวัดสงขลา นับว่าเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่มีพุทธศาสนิกชนเป็นหลัก ซึ่งทางวัดธรรมโฆชน ก็นับว่าเป็นศูนย์รวมของพุทธศาสนิกและเป็นที่พึ่งให้กับคนในชุมชนการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์เพื่อสร้างค่านิยมอันดีงามในชุมชนนั้นนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะประชาชนในชุมชนวัดธรรมโฆชนนั้นถึงจะเป็นผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่แต่ก็ยังขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจึงส่งผลถึงการนำมาประยุกต์ที่ไม่เกิดประโยชน์สูงสุดและทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาการทะเลาะวิวาท การเอารัดเอาเปรียบกันในสังคม รวมไปถึงความเห็นแก่ตัวที่เกิดขึ้นจนทำให้วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามหายไปและทิ้งเจตนารมณ์เดิมคือความรักความสามัคคีของคนในชุมชนและสิ่งเหล่านี้เองจะทำให้ชุมชนและสังคมเกิดปัญหาในการใช้ชีวิตร่วมกัน เพื่อให้การบริหารจัดการกิจกรรมงานประจำปี วันพืชมงคล ร่วมกับคนในชุมชนเพื่อสืบทอดเจตนารมณ์เดิมเหมือนอย่างที่เคยเป็น ซึ่งการบริหารจัดการจะประกอบด้วย งานและบุคลากรเสมอ ดังนั้น เมื่อผู้บริหารต้องการให้องค์การมีประสิทธิภาพรอบด้าน ผู้บริหารจึงต้องให้ความสำคัญกับทั้งสองด้านควบคู่กันอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม (สมคิด บางโม, 2561) โดยการบริหารจัดการทางพระพุทธศาสนา คือ อิทธิบาท หมายถึง หลักธรรมสู่ความสำเร็จแห่งการประกอบกิจการนั้น ๆ ได้แก่ ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความมุ่งมั่นไป) และวิมังสา (ความไตร่ตรอง หรือทบทวน) มาประยุกต์ใช้เป็นหลักของการดำเนินกิจกรรมวันพืชมงคล ให้คนรักใคร่และช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข และบำเพ็ญการสงเคราะห์ร่วมกันในชุมชนและส่งผลไปยังกิจกรรมงานประจำปีวันพืชมงคล เพื่อให้งานคล่องตามวัตถุประสงค์ที่ควรจะเป็นดังอิทธิบาท ที่แปลว่า รากฐานแห่งความสำเร็จ (พุทธทาสภิกขุ, 2537) อย่างเช่น สมัยก่อนการนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในกิจกรรมประจำปีวันพืชมงคลนั้นไม่เพียงพอที่จะทำให้กิจกรรมงานประจำปีคล่องไปได้ด้วยดีแต่ยังสามารถส่งผลไปยังชุมชนและสังคมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการกิจกรรมงานประจำปี วันพืชมงคล วัดธรรมโฆชน อำเภอสองนคร จังหวัดสงขลา เพื่อให้สามารถประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อนำมาช่วยแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและยังสามารถส่งผลให้ชุมชนสังคมสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการกิจกรรมงานประจำปี วันพืชมงคล วัดธรรมโฆชน อำเภอสองนคร จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาหลักอิทธิบาท 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการกิจกรรมงานประจำปี วันพืชมงคล วัดธรรมโฆชน อำเภอสองนคร จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1. ขั้นตอนรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลจากเอกสาร ชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา รวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้ 1.3 ศึกษาข้อมูลภาคสนาม จะใช้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลสำคัญในชุมชนที่ต้องการสัมภาษณ์/ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 20 รูป/คน

2. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

- 2.1 รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ แหล่งข้อมูลทุติยภูมิและจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลสำคัญในชุมชน
- 2.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษามาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้
- 2.3 สรุป อภิปรายผล และแสดงข้อเสนอแนะ
- 2.4 จัดทำเป็นเล่มวิทยานิพนธ์ที่สมบูรณ์

ผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการ คือ กระบวนการที่มีการวางแผน การจัดการ การนำ และการควบคุมทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งบุคคล งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และข้อมูล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในองค์กรหรือหน่วยงาน การบริหารจัดการเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องและมีหลายขั้นตอนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างสูงสุด บรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์การทั้งการวางแผนกำหนดเป้าหมายและวางกลยุทธ์ในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จการจัดสรรทรัพยากรทั้งด้านบุคคลและวัสดุให้เหมาะสม เพื่อทำงานให้สอดคล้องกับแผนที่วางไว้ การขึ้นนำและกระตุ้นบุคคลในองค์กรให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย รวมถึงการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย การบริหารจัดการไม่เพียงเป็นศาสตร์และศิลป์แต่ คือ กระบวนการขับเคลื่อนองค์การให้ประสบความสำเร็จที่ตั้งไว้ การร่วมมือร่วมใจกันถือว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญในการที่ทำให้้องค์การบรรลุผลสำเร็จและสร้างความสามัคคีเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนา ศักยภาพ เพราะความสามัคคี คือ พลังเมื่อสมาชิกมีความสามัคคีกันสูงก็จะทำให้้องค์การ บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ แต่ในปัจจุบันการบริหารจัดการกิจกรรมงานประจำปี วันพ่อท่าน วัดธรรมโฆษณ์ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา กำลังประสบปัญหาการขาดความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจในการจัดงานเพราะอาจเกิดจากขาดความเข้าใจซึ่งกันและกัน รวมถึงสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปโดยที่ต่างคนต่างแสดงเห็นแก่ตัวออกมา ขาดจิตสาธารณะ และนำมาซึ่ง ปัญหาต่าง ๆ พอจะสรุปได้ คือ 1) ปัญหาการวางแผนในการจัดการกิจกรรมงานประจำปี วันพ่อท่าน 2) ปัญหาการขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 3) ปัญหาความขัดแย้ง

2. อิทธิบาท 4 หมายถึง หลักธรรมอันเป็นหลักแห่งความสำเร็จ วิธีทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ เป็นหลักในการสร้างความสำเร็จให้แก่ตนเอง เป็นหลักธรรมที่นำมาใช้ในการประกอบกิจ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งจำแนกไว้เป็น 4 ประการ คือ ฉันทะ คือ ความรัก ความพอใจในสิ่งที่ทำ มีความกระตือรือร้นและมุ่งมั่นที่จะทำสิ่งนั้นให้สำเร็จ ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้เราทำงานหรือหน้าที่นั้นอย่างเต็มที่ วิริยะ คือ ความพยายาม ความขยันหมั่นเพียร ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและความลำบาก ทำให้เราสามารถทำงานไปสู่ความสำเร็จได้แม้จะเจอปัญหาหรือความท้าทายต่าง ๆ จิตตะ คือ การเอาใจใส่และตั้งใจทำสิ่งต่าง ๆ อย่างมีสมาธิ และความระมัดระวัง พยายามทำสิ่งนั้นอย่างดีที่สุด เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่สมบูรณ์ วิมังสา คือ การพิจารณาใคร่ครวญ และการใช้ปัญญาในการตัดสินใจ โดยการทบทวนผลการทำงาน วิเคราะห์หาวิธีปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีขึ้น ทั้งนี้ หลักอิทธิบาทธรรม 4 จัดเป็นการใช้ปัญญาในการพิจารณาหาเหตุผลและกระบวนการทำงานจัดการแก้ไขหรือปรับปรุงตามกระบวนการอิทธิบาท 4 ย่อมทำให้บุคคลนั้นประสบความสำเร็จสมประสงค์ โดยที่ ฉันทะ คือ เป็นข้าศึกต่อความเบื่อหน่าย ทำให้เกิดความไม่ท้อแท้ มีกำลังใจ ป้องกันสร้างสรรค์สิ่งที่ดีตนรัก วิริยะ คือ กำจัดความเกียจคร้าน ทำให้งานที่ทำอยู่นั้นต่อเนื่อง จิตตะ คือ ทำให้ทราบความเป็นไปของงานอยู่เสมอ เมื่อเกิดปัญหาย่อมสามารถที่จะแก้ไขได้ทันทั่วทั้งที่ วิมังสา คือ ช่วยทำงานไม่ผิดพลาด ทำให้มองเห็นลู่ทางที่จะทำงานได้ผลดี ถ้าขาดวิมังสาจะทำงานผิด ๆ ถูก ๆ ทำให้เกิดความสูญเสียทั้งทางด้านทุนทรัพย์ เวลาซึ่งอิทธิบาท 4 สามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองและการทำงาน ให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งใจ

3. การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการกิจกรรมงานประจำปี วันพ้อท่าน วัดธรรมโฆชน อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เพื่อแก้ปัญหาการวางแผน เพื่อแก้ปัญหาการขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง จากการศึกษาและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกภายในชุมชนวัดธรรมโฆชน อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา อิทธิบาท 4 คือ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จในการทำงาน เป็นคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ในชีวิตประจำวันเป็นหลักในการปฏิบัติเพื่อเอาชนะอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ ซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จและความก้าวหน้า ในหน้าที่การงาน การวางแผนถือว่าเป็นหน้าที่ที่สำคัญที่สุดและเป็นสิ่งแรกที่นักบริหารต้องกระทำก่อนการบริหาร อันใดค้นหาความชอบจัดสรรคนให้ถูกกับงานแล้วนำหลักอิทธิบาท 4 มาปรับใช้ในการทำงาน รักษาน้ำใจ ขยันทำงาน รับผิดชอบงาน และรู้จักไตร่ตรองให้ถี่ถ้วน งานก็จะสำเร็จได้อย่างมีคุณภาพ การแก้ปัญหาการขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในการทำงานร่วมกันในองค์กรใดองค์กรหนึ่งนั้นอิทธิบาท 4 คือ ธรรมแห่งความสำเร็จ ประกอบด้วย ฉันทะหรือ ความพอใจ หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานต้องชอบหรือศรัทธาในงานที่ทำอยู่ และมีความสุขกับงานที่ได้รับมอบหมาย วิริยะ หรือความพากเพียร ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งหมั่นฝึกตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้นนั้นการที่มีใจรักใคร่ในงานเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอในการทำงานแต่การมีความรักและจิตใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนร่วมงานถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ประสบความสำเร็จอย่างแท้จริงความหลากหลายของมนุษย์เป็นปัจจัยส่งผลต่อการทำงานร่วมกัน อาจจะก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง ในแง่ของรูปแบบของการสื่อสารความคิดที่แตกต่างในการทำงานร่วมกันความสัมพันธ์ของอิทธิบาท 4 ที่เกื้อหนุน คำจูงกันผลักดันให้ภารกิจสำเร็จด้วยการปลุกฉันทะลงในหัวใจ เป็นเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกันในทีมไม่ยอมแพ้ ไม่ท้อแท้ ใส่ใจสนใจแม้จะไม่ประสบความสำเร็จในครั้งที่ 1 ครั้งที่ 2 ไปถึงครั้งที่ต่อ ๆ ไปวิริยะความเพียรที่มาพร้อมกับจิตตะ คือ ความมุ่งมั่น ไม่เปลี่ยนใจ ด้วยการโฟกัสอยู่ที่เป้าหมายและคิดหาวิธีการร่วมกันก็จะสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งและส่งผลไปสู่ความสำเร็จร่วมกันได้อย่างมีความสุข

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการกิจกรรมงานประจำปี วันพ้อท่าน วัดธรรมโฆชน อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา” โดยผู้วิจัยนำมาอภิปรายได้ ดังนี้ ในการบริหารจัดการกิจกรรมงานประจำปี วันพ้อท่าน วัดธรรมโฆชน อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ยังมีปัญหามากมายที่เกิดขึ้นในชุมชนบรรยากาศ ความอบอุ่นโอบอ้อมอารีสมัครสามัคคีมีน้ำใจไมตรีต่อกันได้เริ่มหดหายไปอาจจะเกิดจากเหตุปัจจัยหลายอย่าง เช่น ปัญหาการวางแผนในการจัดกิจกรรมงานประจำปี วันพ้อท่าน ปัญหาการขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ปัญหาความขัดแย้ง เป็นต้น จนทำให้คนในชุมชนเกิดความเห็นแก่ตัวมากขึ้นจนหลงลืมวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดต่อกันมา จนส่งผลต่อการบริหารจัดการกิจกรรมงานประจำปี วันพ้อท่าน วัดธรรมโฆชน อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา โดยตรง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุทธิพงษ์ สุเมธโส (งอกกลาง) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารสถานศึกษา ยุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30” ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษา ยุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งได้พบว่า มีดังนี้ 1) ด้านการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคง 2) ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน 3) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา 4) ด้านการขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ 5) ด้านการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 6) ด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (พระสุทธิพงษ์ สุเมธโส (งอกกลาง), 2561)

หลักอิทธิบาท 4 เป็นหนึ่งในคุณธรรมที่ควรปลูกฝังให้มีขึ้นในจิตใจและพัฒนาให้เจริญงอกงามจนกลายเป็นมโนธรรม เนื่องจากหลักอิทธิบาทธรรม 4 นี้จัดเป็นการใช้ปัญญาในการพิจารณาหาเหตุผลและกระบวนการทำงาน (สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, 2560) เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาหลักธรรมอันเป็นหลักแห่งความสำเร็จ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ วิธีทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ เป็นหลักในการสร้างความสำเร็จให้แก่ตนเอง เป็นหลักธรรมที่นำมาใช้ในการประกอบกิจ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จ ด้วยสิ่งที่เรียกว่า อิทธิบาท ซึ่งจำแนกไว้เป็น 4 ประการ คือ ฉันทะ ความพอใจ วิริยะ ความเพียร ได้แก่ ความอาจหาญแกลั้วกล้าบากบั่น (ม.ม. 13/247/177) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) จิตตะ แปลว่า คิดถึงงาน (นิพนธ์ โอภาษี, 2557) วิมังสา คือ ความไตร่ตรองหรือทดลอง (พระสมุห์พงศธร ปภังโกโร (ทุมชะ), 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาธรรมาธิป วรวิชัย (วรสายัณห์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้วยหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์” ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนในแต่ละด้าน จะต้องประกอบด้วยกระบวนการเหล่านี้ คือ เต็มใจทำ (ฉันทะ) แข็งใจทำ (วิริยะ) ตั้งใจทำ (จิตตะ) และเข้าใจทำ (วิมังสา) จะขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดไปไม่ได้เพราะทุกสิ่งทุกอย่างเป็นปัจจัยที่สนับสนุนต่อกันเพื่อให้กระบวนการทำงานนั้น สำเร็จลุล่วงตามเป้าประสงค์ได้ (พระมหาธรรมาธิป วรวิชัย (วรสายัณห์), 2560) การนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการกิจกรรมงานประจำปีวันพ่อท่าน วัดธรรมโฆชน์ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เนื่องจากหากพอใจรักใคร่ที่จะทำและมีความสุขกับงานแล้วงานทุกอย่างที่ทำอยู่ต้องออกมาดีงานทุกอย่างจะสำเร็จได้ต้องอาศัยความขยันหมั่นเพียร ความวิริยะจึงเป็นเครื่องมืออีกอย่างหนึ่งที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้และจิตใจที่จดจ่อกับงานล้วนเกิดผลดีต่องานที่ทำการพิจารณาพิเคราะห์ หมายความว่า ทำงานด้วยปัญญา ด้วยสมองคิด ไม่ใช่สักแต่ว่าทำ คนเราแม้จะรักงานแค่ไหน บากบั่นเพียงใด หรือเอาใจจดจ่ออยู่ตลอดเวลา แต่ถ้าขาดการใช้ปัญญาพิจารณางานด้วยแล้ว ผลที่สุดงานก็ค้างค้ำและผิดพลาดจนได้ดังนั้นการนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการกิจกรรมงานประจำปีวันพ่อท่าน วัดธรรมโฆชน์ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา จึงสามารถช่วยให้การบริหารจัดได้อย่างลงตัว สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาบรรจง ตีสรรโณ (ศรีสุข) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม 4 ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนปริยัติคุณสรวิทยา อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า หลักอิทธิบาทธรรม 4 ประการ เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าสรรเสริญว่าเป็นหลักธรรมที่ทำให้ประสบความสำเร็จ ถ้าพระอริยสาวกทำให้แจ้งด้วยอิทธิบาทธรรม ทำให้เกิดความเข้าใจของในอิทธิบาทธรรมแล้ว ก็สามารถทำให้อายุยืนยาวได้ถึงหนึ่งกับได้ อิทธิบาทธรรมนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในการทำงานได้ หลักอิทธิบาทที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท มี 4 ประการ คือ ฉันทะ ความพอใจ มีใจรักในงานที่ทำด้วยใจรัก วิริยะ ความมีใจรักด้วยความพยายาม ด้วยเอาจิตพยายามทำในอาชีพนั้น ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ วิมังสา ใช้ปัญญาสอบสวนในงานที่ทำ ตริตรองหาเหตุผลและปรับปรุงแก้ไข เพื่อจะให้ประสบผลสำเร็จให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป จากผลการศึกษาลักษณะและแนวคิดในการทำงาน ให้ประสบผลสำเร็จตามหลักอิทธิบาททุก ๆ คนถ้านำหลักอิทธิบาทไปใช้ จะประสบผลสำเร็จในหน้าที่การงานทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นการทำงานราชการ การทำงานค้าขาย การทำงานอุตสาหกรรม การทำงานเกษตร และการประกอบอาชีพ ถ้ามีความตั้งใจทำในสิ่งที่ดีตนได้กระทำในงานนั้นด้วยความเต็มใจ ถ้าตั้งใจทำ พอใจในการทำงาน ให้ประสบผลสำเร็จยิ่ง ๆ ขึ้นไปหากเพียรอดทนต่อความลำบากไม่ว่าจะเป็นอาชีพใด ๆ ก็ตามขอให้ทำอย่างสุจริต จิตตะ เอาใจฝึกฝน (พระมหาบรรจง ตีสรรโณ (ศรีสุข), 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญมี วิทยาลัย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ

ด้านการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานทั่วไป รองลงมา คือ ด้านการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานงบประมาณ และด้านการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานวิชาการตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำ คือ ด้านการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารงานบุคคล (บุญมี วิทยาสิริ, 2560)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การบริหารจัดการ คือ ศาสตร์และศิลป์ ที่เป็นการขับเคลื่อนให้ประสบความสำเร็จ ถือว่า เป็นส่วนประกอบสำคัญในการพัฒนาและสร้างความสามัคคี โดยการติดต่อสัมพันธ์ร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาศักยภาพในชุมชน โดยที่ อิทธิบาท 4 คือ หลักธรรมที่ให้บรรลุความสำเร็จหรือทางแห่งความสำเร็จ ประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความคิด) วิมังสา (ความไตร่ตรอง) ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานจัดการแก้ไขปัญหา ปรับปรุง และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองและกิจการงานต่าง ๆ การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการกิจกรรมงานประจำปี วันพ่อท่าน วัดธรรมโฆชน์ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลานั้นพบว่า การแก้ปัญหาการวางแผน การแก้ปัญหาการขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการแก้ปัญหาความขัดแย้งนั้น ซึ่งส่งผลให้การทำกิจกรรมต่าง ๆ ส่งผลถึงความสำเร็จตามความประสงค์ตามเป้าหมายได้ด้วยความเรียบร้อยและลดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้จริง จากการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการกิจกรรมงานประจำปี วันพ่อท่าน วัดธรรมโฆชน์ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา” นั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ดังนี้ 1) ควรมีการส่งเสริมจากภาครัฐอย่างจริงจัง เพื่อการพัฒนาส่งเสริมศักยภาพต่อยอดของกิจกรรมงานประจำปี วันพ่อท่าน วัดธรรมโฆชน์ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา และสร้างแหล่งเรียนรู้ควบคู่กับการพัฒนากิจกรรมงานประจำปีตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา 2) ควรพัฒนาส่งเสริมการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปประยุกต์ใช้อย่างเป็นระบบทั้งในระดับองค์กร ชุมชน สังคมและประเทศชาติ 3) ควรสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีการนำคำสอนทางพระพุทธศาสนามาต่อยอด และจัดดำเนินการสำหรับองค์กรชุมชนเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในชุมชน นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม ในการบริหารจัดการกิจกรรมงานประจำปีวันพ่อท่าน โดยประยุกต์ใช้หลักธรรมอื่น ๆ เช่น หลักพรหมวิหาร 4 หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นต้น ในวัดธรรมโฆชน์ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา 2) ควรศึกษาผลที่เกิดจากการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 มาส่งเสริมกิจกรรมในระดับต่าง ๆ เช่น ระดับองค์กร ชุมชน และสังคม ในยุคปัจจุบัน 3) ควรศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการส่งเสริม ในการบริหารจัดการกิจกรรมงานประจำปี วันพ่อท่าน วัดธรรมโฆชน์ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

เอกสารอ้างอิง

- นิพนธ์ โอภาษี. (2557). “การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยถั่วเหนือ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์”. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุญมี วิทยาสิริ. (2560). “การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25”. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). พุทธวิธีในการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาธราธิป วรวิชัย (วรสายัณห์). (2560). การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้วยหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาบรรจง ดิสรโน (ศรีสุข). (2560). “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม 4 ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนปริยัติคุณสรวิทยา อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์”. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์พงศธร ปภังกร (ทุมชะ). (2564). “การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 การบริหารงานของเทศบาลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี”. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุทธิพงษ์ สุเมธโส (งอกลาภ). (2561). การบริหารสถานศึกษายุค 4.0 ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2537). ฆราวาสธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมคิด บางโม. (2561). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทวิทย์พัฒน์ จำกัด.
- สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย. (2560). “หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์”. ใน สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.